

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного і європейського права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН

«31» Серпня 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Джерелознавство історії міжнародного права

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти:	третій (освітньо-науковий)
галузь знань:	29 Міжнародні відносини
спеціальність:	293 Міжнародне право
освітньо-професійна програма	Міжнародне право
вид дисципліни:	вибіркова
факультет:	юридичний

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

«31» серпня 2023 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Гавриленко Олександр Анатолійович, доктор
юридичних наук, професор, професор кафедри
міжнародного і європейського права

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри
міжнародного і європейського права

Тетяна СИРОЇД

Програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми третього (освітньо- наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 293 Міжнародне право

Гарант освітньо-наукової програми
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
«Міжнародне право»
доктор юридичних наук, професор

Тетяна СИРОЇД

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Джерелознавство історії міжнародного права” складена відповідно до освітнього рівня підготовки аспіранта спеціальності 293 – Міжнародне право.

Предметом навчальної дисципліни є вивчення корпусу джерел з історії міжнародного права та історії міжнародно-правової думки, з’ясування їх походження, типології, опрацювання підходів та методів пошуку та дослідження пам’яток міжнародного права з метою використання їх у науковій діяльності.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є формування у аспірантів як майбутніх висококваліфікованих спеціалістів у сфері міжнародного права необхідного базису знань про корпус джерел з історії міжнародного права та історії міжнародно-правової думки, їхнє походження, типологію, підходи та методи пошуку та дослідження міжнародно-правових пам’яток.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є набуття аспірантами теоретичних знань про розвиток джерел міжнародного права, оволодіння технічними прийомами виявлення, дослідження та використання джерел історії міжнародного права.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
10 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
8 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
72 год.	84 год.
Індивідуальні завдання	
1	1
Форма контролю: екзамен	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми аспіранти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- зміст категорії «джерелознавство»;
- предмет джерелознавства історії міжнародного права, його структуру та місце у системі спеціальних галузей науки міжнародного права;
- роль і значення вивчення джерелознавства історії міжнародного права у системі підготовки фахівця з міжнародного права.
- поняттєво-категоріальний апарат джерелознавства історії міжнародного права;
- бібліографію джерелознавства історії міжнародного права;
- основи архівознавства та археографії історії міжнародного права, а також спеціальних дисциплін (палеографії, текстології, хронології та ін.);
- досягнення міжнародно-правових наукових шкіл України, інших країн у царині джерелознавства історії міжнародного права.

уміти:

- вільно орієнтуватися в основних питаннях джерелознавства історії міжнародного права;
- вільно оперувати основними поняттями і категоріями за тематикою курсу;
- системно, логічно, грамотно формулювати основні проблеми в області джерелознавства історії міжнародного права та висловлювати за ними свою позицію.
- використовувати практичний досвід роботи з історико-правовими джерелами у стандартних умовах міжнародно-правової наукової та науково-практичної діяльності;
- аналізувати та узагальнювати результати досліджень пам'яток міжнародного права, інших історико-правових джерел.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальна частина: теорія джерелознавства історії міжнародного права.

Тема 1. Джерелознавство історії міжнародного права як галузь науки та навчальна дисципліна

Предмет, завдання та функції джерелознавства історії міжнародного права.

Методологія джерелознавства історії міжнародного права.

Термінологія джерелознавства історії міжнародного права.

Становлення та розвиток міжнародного права та формування джерельної бази міжнародно-правової науки.

Вітчизняна та зарубіжна традиція дослідження і використання джерел (пам'яток) міжнародного права.

Місце джерелознавства історії міжнародного права у системі міжнародно-правової науки, зв'язок з іншими юридичними дисциплінами.

Тема 2. Структура джерелознавства історії міжнародного права

Поняття структури джерелознавства історії міжнародного права.

Базові компоненти джерелознавства історії міжнародного права.

Роль та місце спеціальних історичних дисциплін (палеографії, епіграфіки, дипломатики, історичної хронології, історичної картографії, символіки та емблематики, геральдики, нумізматики, боністики, сфрагістики, фалеристики та ін.) у структурі джерелознавства історії міжнародного права. Використання даних археології.

Тема 3. Поняття джерел історії міжнародного права

Дефініції історичного та історико-правового джерела, джерела історії міжнародного права. Історико-правові джерела та джерела міжнародного права: спільне та особливе. Поняття пам'ятки міжнародного права.

Основні етапи існування історико-правового джерела.

Об'єктивна та суб'єктивна природа історико-правового джерела.

Поняття інформації. Джерельна інформація. Види джерельної інформації.

Джерельна база історичних досліджень міжнародного права.

Тема 4. Класифікація історико-правових джерел.

Поняття класифікації історико-правових джерел. Завдання та значення класифікації.

Класифікаційні ознаки та критерії класифікації історико-правових джерел.

Основні моделі (схеми) класифікації джерел історичного дослідження міжнародного права. Особливості класифікації писемних джерел з історії міжнародного права.

Специфічні риси класифікації джерел з історії держави і права України, зарубіжних країн (пам'ятки законодавства (закони та підзаконні акти), документи справочництва, судово-слідчі документи, документи громадських об'єднань і політичних партій, періодична преса як джерело історико-правового дослідження, джерела особового походження, літописи, наукова, науково-популярна та навчальна література).

Особливості класифікації джерел з історії міжнародного права.

Специфіка класифікації джерел з історії міжнародно-правових учень.

Тема 5. Методика пошуку, опрацювання і використання джерел історії міжнародного права

Поняття методики історико-правового джерелознавства.

Етапи роботи з джерелами історико-правового (міжнародно-правового) дослідження.

Основні місця зберігання історико-правових джерел в Україні та зарубіжних країнах. Бібліотеки. Архіви. Музейні фонди. Історико-правові джерела у мережі Інтернет.

Методика пошуку та виявлення джерел. Особливості роботи з джерелами історії міжнародного права у бібліотеках, архівосховищах та музейних фондах.

Дослідження джерел історії міжнародного права. Джерелознавча критика. Атрибуція історико-правового джерела. Тлумачення (інтерпретація) тексту. Внутрішня критика (змістовний аналіз). Проблема автентичності історико-правового джерела. Оцінка його повноти та інформаційної новизни. Перехід до аналітичної та синтетичної критики як початку наукового використання досліджених джерел.

Методика роботи з масовими джерелами.

Розділ 2. Спеціальна частина: виявлення, джерелознавча критика та використання джерел з історії міжнародного права та історії міжнародно-правової думки.

Тема 6. Джерела дослідження процесів становлення та розвитку міжнародного права у стародавню добу: виявлення, опрацювання та використання.

Джерела дослідження стародавнього міжнародного права. Виявлення інформації про стародавнє право у нарративних джерелах. Епіграфічні джерела.

Пам'ятки давньосхідного міжнародного права. Договір царя хетів Суппілуліуми I з правителем АмурруАзірасом (після 1380 р. до н.е.). Союзний договір між хеттським царем Хаттусілісом III та єгипетським фараоном Рамзесом II (1258 р. до н.е.). Договір Мурсиліса II, царя Хатті, с Талмежаррумою, царем Халапа (бл. 1700 р. до н. е.). Договір хетського царя Суппілуліумаса з Сунассурою, царем Кіццувадні. Документи з Амарнського (Телльель-Амарнського, Ахетатонського) архіву.

Пам'ятки давньогрецького міжнародного права. Договір між Елідією та Гересеєю (VI ст. до н. е.). Договір між халадрійцями та Девкаліоном щодо надання проксенії (VI ст. до н. е.). Договір між анетянами та метапійцями (VI ст. до н. е.). Договір про посередництво Аргосу між Кноссом та Тіліссом (близько 450 р. до н. е.). Договір між Еантієюта Халеєм (близько 450 р. до н.е.). Постанова афінських Ради і Народу про обіг у союзі виключно афінської монети (420 р. до н. е.). Постанова афінських Ради і Народу про союз між Афінами та Регієм (433/432 рр. до н. е.). Постанова афінських Ради і Народу про союз між Афінами та Леонтінами (433/432 рр. до н. е.). Постанова афінських Ради і Народу про Ерифри (460-е рр. до н. е.). Постанова афінських Ради і Народу про колонію Брея у Фракії (440-і рр. до н. е.). Наказ грецьким колоністам Навпакту (перша пол. V ст. до н. е.). Постанова афінських Ради і Народу про Халкідіу (446/445 рр. до н. е.).

Постанова афінських Ради і Народу про дарування афінського громадянства громадянам Самосу (405/404 рр. до н. е.). Постанова афінського Народу про договір з клазоменцями (387 р. до н. е.). Постанова афінських Ради та Народу про створення Другого Афінського морського союзу (377 р. до н. е.). Постанова афінських Ради і Народу про мітиленців (369/368 рр. до н. е.). Мирний договір Філіппа Македонського з грецькими полісами (337 р. до н. е.). Промови ораторів як джерело для вивчення міжнародного права Давньої Греції.

Джерела дослідження давньоримського міжнародного права.
Давньоримські нарративні джерела. Промови ораторів як джерело для вивчення міжнародного права Давнього Риму.

Пошук та опрацювання джерел до вивчення міжнародного права античних держав Північного Причорномор'я. Договір між Ольвією та Мілетом про ісополітію (близько 331 р. до н.е.). Постанова народних зборів Дельфійського полісу про дарування права промантії мешканцям Херсонесу Таврійського та проксенії їхнім послам (192 р. до. н.е.). Договір царя Понтійської держави Фарнака з херсонеською громадою (179 р. до н.е.). Почесний декрет на честь послів, направлених метрополією Херсонесу Гераклеєю до Риму до імператора Антоніна Пія з проханням про допомогу (середина II ст. н.е.). Проксенічні декрети античних держав Північного Причорномор'я.

Використання джерел стародавньої історії держави і права України, зарубіжних країн у наукових дослідженнях з історії міжнародного права стародавньої доби.

Джерела дослідження історії міжнародно-правових учень стародавньої доби: пошук, джерелознавча критика, використання

Тема 7. Джерела дослідження середньовічного міжнародного права: особливості пошукової роботи, джерелознавчої критики та використання

Методика пошуку джерел для дослідження середньовічного міжнародного права.

Договори Київської Русі з Візантією. Міжкнязівські договори у період феодальної роздробленості Русі. Послання Папи римського Іннокентія IV до князя Данила Галицького (26 серпня 1247 р.). Договір віце-магістра Тевтонського ордену Бурхарда фон Хорнхаузена з Данилом Галицьким та Земовітом Мазовецьким (1254 р.). Державні унії Польщі та Литви (Кревська 1385 р., Віленсько-Радомська 1401 р., Гродзька 1413 р., Гродненська 1432 р., Краківсько-Віленська 1499 р., Мельницька 1501 р., Люблінська 1569 р.). Договір між Генуєю і венеційцями щодо Кафи (1345 р.). Грамота молдавського господаря Олександра Доброго про торговельні мита для купців м. Львова та «усієї Землі Руської і Подільської» (8 жовтня 1408 р.). Мирний договір між Османською імперією та Польщею (1607 р.). Хотинський мирний договір між Річчю Посполитою та Османською імперією від 9 жовтня 1621 р.

Договори англійців з норманами: договір Альфреда з Гутрумом, договір Етельреда Нерішучого та Олава, сина Трюгтві (880-890 рр.).

Договір, укладений у 817 р. між імператором Людовіком I Благочестивим та папою Пасхалієм I. Страсбурзька клятва (14 лютого 842 р.). Фрагмент з «Бертинських анналів», що містить текст Верденського договору (11 серпня 843 р.). Договір в Ахені між Карлом Лисим та Людовіком II Німецьким відносно розділу Королівства Лотаря II (870 р.). Англійські купецькі хартії (1302 та 1303 рр.). Единбурзький договір, укладений між Англією та Францією (5-6 червня 1560 р.). Договір Карла VIII з Папою римським Олександром VI (1495 р.). Договір короля Германії Фрідріха I з Папою римським Євгенієм III (23 березня 1153 р.). Акт про союз, укладений Венеційською громадою з одного боку через Марка Лауредано, якого призначено уповноваженим від уряду, а з іншого боку Коррадом Цигалла, уповноваженим Генуезьким (1344 р.). Визначення та приписи, дані Дожем і громадою Генуезькою, щоб уникнути спокус у Тані (1361 р.). Договір Данії, Норвегії та Швеції про Кальмарську унію (1397 р.).

Міжнародно-правові акти Римського Престолу: Декрет про Божий мир Тулузького собору (1041 р.). Декрет про Божий мир Клермонського собору (1095 р.). Диктат Папи Григорія VII (1075 р.). Вормський конкордат (23 вересня 1122 р.). Булла Папи римського Целестіна III для Тевтонського ордену (22 грудня 1196 р.). Булла Папи римського Гонорія III магістру та братам Тевтонського ордену в Лівонії про надані їм привілеї (1216 р.). Аугсбурзький релігійний мир (25 вересня 1555 р.).

Міжнародно-правові акти Ганзейського союзу: Грамота про дружбу та взаємний правовий захист між Гамбургом та Любеком (1230 р.). Договір між Гамбургом та Любеком про охорону торгівлі (1241 р.). Об'ява про переслідування розбійників та їхніх переховувачів. Любек, Росток та Вісмар (1259 р.). Договір про охорону торговельних зносин по Балтійському морю, укладений між Любеком та Вісбі (1280 р.). Постанови Ганзейського союзу від 1260-1265 рр. Зобов'язання Бремену при повторному вступі його до німецької Ганзи (3 серпня 1358 р.). Штральзундський мир між Ганзою та Данією (24 травня 1370 р.).

Грамота болгарського царя Іоанна Александровенціям (1347 р.). Грамота штірійського герцога Оттокара IV про митні порядки у місті Енс (1191/1192 р.). Договори Візантійської імперії з Генуезькою республікою (1261 р. та 1351 р.). Капітуляції, або привілеї, пожалувані турецьким султаном англійським купцям для торгівлі в Османській імперії (1580 р.). Капітуляції турецького султана англійській королеві (1601 р.).

Політико-юридичні норми Корану та інших джерел шаріату, які лягли в основу формування засад міжнародного права мусульманських держав.

Використання джерел середньовічної історії держави і права України, зарубіжних країн у наукових дослідженнях з історії міжнародного права доби середньовіччя.

Джерела дослідження історії міжнародно-правових учень доби середньовіччя: пошук, джерелознавча критика, використання

Тема 8. Пошук та джерелознавча критика джерел дослідження міжнародного права періоду Нової історії

Джерела дослідження міжнародного права доби Нової історії: виявлення, опрацювання та використання.

Особливості виявлення та критики джерел міжнародного права періоду Вестфальської конфігурації універсального міжнародного права (1648-1815 рр.). Вестфальський мир 24 жовтня 1648 р. Оснабрюкський і Мюнстерський договори.

Навігаційний акт («Акт про збільшення торговельного флоту та сприяння мореплаванню англійської нації») від 9 жовтня 1651 р.

Договір про мир та союз між Англією та Сполученими провінціями Нідерландів, підписаний у Вестмінстері 5 квітня 1654 р. Утрехтський мирний договір між Англією та Францією від 11 квітня 1713 р. Утрехтський мирний договір між Англією та Іспанією від 13 липня 1713 р. Ахенський мирний договір 18 жовтня 1748 р. Договір про дружбу та союз між Францією та Іспанією від 15 серпня 1761 р. («Сімейний договір»). Паризький мирний договір від 10 лютого 1763 р. Губертсбурзький мирний договір від 15 лютого 1763 р. Кючук-Кайнарджійський мирний договір від 10 (21) липня 1774 р. Яський мирний договір 29 грудня 1791 р.

Петербурзька конвенція про перший поділ Речі Посполитої, підписана 4/15 січня 1772 р. між Росією та Прусією. Петербурзькі конвенції про перший поділ Речі Посполитої, підписані 25 липня 1772 р. між Росією і Австрією та між Росією і Прусією. Конвенція між Росією та Прусією про остаточний поділ Речі Посполитої (Санкт-Петербург, 15/26 січня 1797 р.).

Договір між Францією та США (6 лютого 1778 р.). Версальський мирний договір між Англією та США (3 вересня 1783 р.).

Декларація Катерини II про озброєний нейтралітет (Декларація дворам Лондонському, Версальському та Мадридському від 28 лютого (11 березня) 1780 р. Конвенція про дії Росії та Англії проти Франції, укладена в Лондоні 14/25 березня 1793 р.

Декрет Національних Зборів Франції від 9 листопада 1791 р. «Про емігрантів». Декрет Національного Конвенту від 19 листопада 1792 р. «Про визволені народи». Декрет Національного Конвенту від 15 грудня 1792 р. «Про принципи революційної війни та про окуповані місцевості». Декрет Національного Конвенту від 1 лютого 1793 р. «Про проголошення війни Англії та Голландії». Декрет про основи зовнішньої політики, запропонований М. Робесп'єром від імені Комітету громадського порятунку 27 брюмера II року (18 листопада 1793 р.).

Люневільський мирний договір між Францією та Австрією, укладений 9 лютого 1801 р. Мирний договір між Францією та Росією, укладений у Парижі 26 вересня 1801 р. Мирний договір між Францією та Англією, укладений в Ам'єні (за участі Іспанії та ін.) 27 березня 1802 р. Мирний договір між Францією та Австрією, укладений у Пресбурзі 26 грудня 1805 р. Договір про утворення Рейнського Союзу, укладений у Парижі 12 липня

1806 р. Берлінський декрет Наполеона від 21 листопада 1806 р. «Про континентальну блокаду». Міланський декрет Наполеона, 23 листопада – 17 грудня 1807 р.

Російсько-французький договір про наступальний та оборонний союз, укладений у Тильзиті 25 червня (7 липня) 1807 р. Договір про оборонний та наступальний союз, укладений між Австрією, Англією, Пруссією та Росією у Шомоні 17 лютого (1 березня) 1814 р. Мирний договір між Росією та Францією, укладений у Парижі 18/30 травня 1814 р.

Специфіка пошуку та критики джерел міжнародного права періоду універсального міжнародного права за Головним актом Віденського конгресу 1815 р. (1815-1919 рр.). Заключний акт Віденського конгресу (28 травня (9 червня) 1815 р.). Акт Священного союзу, укладений Австрією, Пруссією та Росією у Парижі 14 (26) вересня 1815 р. Мирний договір між Росією та Францією, укладений у Парижі 8 (20) листопада 1815 р.

Декларація держав про припинення торгу неграми (Відень, 27 січня – 8 лютого 1815 р.). Трактат про знищення торгу неграми, укладений у Лондоні 8/20 грудня 1841 р. між Росією, Австрією, Францією, Великою Британією та Пруссією.

Ахенський конгрес (20 вересня – 20 листопада 1818 р.). Протокол, підписаний 3 (15) листопада 1818 р. Веронський конгрес (20 жовтня – 14 листопада 1822 р.) Протокол держав-учасниць «Священного союзу» про інтервенцію до Іспанії, 19 листопада 1822 р.

Бухарестський мирний договір від 16 (28) травня 1812 р. Адріанопольський мирний договір від 2 (14) вересня 1829 р. Конвенція про протоки, укладена у Лондоні 3/15 липня 1841 р. Паризький трактат (18/30 березня 1856 р.). Конвенція відносно проток Дарданелльської та Босфорської (Париж, 18/30 березня 1856 р.). Конвенція між Росією та Туреччиною відносно військових суден, що утримуються в Чорному морі (Париж, 18/30 березня 1856 р.). Декларація про принципи морського міжнародного права (Париж, 4/16 квітня 1856 р.). Договір між Англією, Францією та Австрією про гарантії цілісності Османської імперії (15 квітня 1856 р.). Трактат відносно розмежування у Бессарабській області між Росією, Англією, Францією, Австрією, Пруссією, Сардинією та Туреччиною (Париж, 7/19 червня 1857 р.)

Багатостороння конвенція відносно європейської окупації Сирії (Париж, 24 серпня (5 вересня) 1860 р.).

Торговельний договір, укладений між Англією та Францією у 1860 р.

Міжнародний акт про судноплавство у гирлах Дунаю (Галац, 21 жовтня / 2 листопада 1865 р.). Трактат про судноплавство по Дунаю, укладений державами, що підписали Берлінський трактат (Лондон, 26 лютого / 10 березня 1883 р.).

Конвенція про Суецький канал від 22 лютого 1866 р., підписана у Каїрі. Конвенція про забезпечення вільного користування Суецьким каналом (Константинополь, 17/29 жовтня 1888 р.).

Заключний акт Берлінської «Африканської» конференції (Берлін, 14/26 лютого 1885 р.).

Генеральний акт Брюссельської конференції (20 червня / 2 липня 1890 р.).

Тяньцзінський англо-китайський договір про мир, дружбу і торгівлю від 26 червня 1858 р. Вашингтонська американо-китайська конвенція відносно еміграції (17 березня 1894 р.). Китайсько-американський договір про сприяння загальному миру (15 вересня 1914 р.).

Гаазькі конференції миру 1899 р. та 1907 р. Прийняття Гаазьких конвенцій. Перша Гаазька конвенція Про мирне вирішення міжнародних зіткнень (18 жовтня 1907 р.). Конвенція про закони та звичаї сухопутної війни (18 жовтня 1907 р.).

Протокол до договору про «Союз трьох імператорів» (Берлін, 6 (18) червня 1881 р.). Двоїтий союзний договір між Німеччиною та Австро-Угорщиною, укладений у Відні 7 жовтня 1879 р. Троїтий союзний договір між Німеччиною, Австро-Угорщиною та Італією, укладений у Берліні 20 травня 1882 р. Франко-англійська «сердечна згода» (Лондон, 8 квітня 1904 р.).

Перемир'я між союзниками та Німеччиною, укладене 11 листопада 1918 р.

Використання джерел історії держави і права України, зарубіжних країн Нового часу у наукових дослідженнях з історії міжнародного права доби Нової історії.

Декрет Національних Зборів Франції від 9 листопада 1791 р. «Про емігрантів». Декрет Національного Конвенту від 19 листопада 1792 р. «Про визволені народи». Декрет Національного Конвенту від 15 грудня 1792 р. «Про принципи революційної війни та про окуповані місцевості». Декрет Національного Конвенту від 1 лютого 1793 р. «Про проголошення війни Англії та Голландії». Декрет про основи зовнішньої політики, запропонований М. Робесп'єром від імені Комітету громадського порятунку 27 брюмера II року (18 листопада 1793 р.).

Джерела дослідження історії міжнародно-правових учень періоду Нової історії: пошук, джерелознавча критика, використання

Тема 9. Джерела дослідження міжнародного права періоду Новітньої історії: особливості пошукової роботи, джерелознавчої критики та використання

Джерела з історії міжнародного права у добу Ліги Націй.

Особливості виявлення та критики джерел міжнародного права періоду Ліги Націй (1919-1945 рр.). Версальський мирний договір (Париж, 28 червня 1919 р.). Сен-Жерменський мирний договір (Париж, 10 вересня 1919 р.). Тріанонський мирний договір (Париж, 4 червня 1920 р.). Нейський мирний договір (Париж, 27 листопада 1919 р.).

Статут Ліги Націй.

Британський мандат на Палестину і Трансїорданію, затверджений Радою Ліги Націй (24 липня 1922 р.). Французький мандат на Сирію та Ліван, затверджений Радою Ліги Націй (24 липня 1922 р.).

Женевський протокол 17 червня 1925 р. про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів.

Локарнський пакт, укладений між Німеччиною, Великою Британією, Францією, Італією та Бельгією від 16 жовтня 1925 р.

Пакт Бріана–Келлога (27 серпня 1928 р.).

Договір про обмеження та скорочення морських озброєнь між Великою Британією, США та Японією (22 квітня 1930 р.).

Конвенція про визначення агресії (3-5 липня 1933 р.).

Декларація Німеччини та Польщі про незвернення до сили (Берлін, 26 січня 1934 р.). Договір між СРСР та Фінляндією про ненапад та про мирне урегулювання конфліктів (Гельсінкі, 21 січня 1932 р.). Протокол про продовження договору про ненапад та про мирне залагодження конфліктів, укладений між СРСР та Фінляндією 7 квітня 1934 р. Договір між СРСР та Литовською Республікою (Москва, 28 вересня 1926 р.).

Резолюція про порушення Німеччиною військових умов Версальського договору, прийнята Радою Ліги Націй (17 квітня 1935 р.).

Кредитна угода між СРСР та Німеччиною (19 серпня 1939 р.). Таємний додатковий протокол до пакту про ненапад між СРСР та Німеччиною (23 серпня 1939 р.). Німецько-радянський договір про дружбу і кордони між СРСР і Німеччиною (28 вересня 1939 року). Секретний радянсько-німецький додатковий протокол про недопущення польської агітації на території іншої договірної сторони (28 вересня 1939 р.). Радянсько-німецька угода про порядок евакуації військ Червоної Армії за лінію радянсько-німецького кордону, встановлену договором «Про дружбу і кордони» між СРСР та Німеччиною від 28 вересня 1939 р. (2 жовтня 1939 р.).

Військові рішення Тегеранської конференції керівників трьохсоюзних держав – Радянського Союзу, Сполучених Штатів Америки та Великої Британії – 28 листопада – 1 грудня 1943 р. Протокол Потсдамської (Берлінської) конференції керівників трьох союзних держав – Радянського Союзу, Сполучених Штатів Америки та Великої Британії 17 липня – 2 серпня 1945 р.

Специфіка пошуку та критики джерел міжнародного права періоду універсального міжнародного права Організації Об'єднаних Націй (1945 рр. – донині).

Тимчасова угода, укладена урядами, представленими на Конференції Об'єднаних Націй зі створення Міжнародної Організації (Сан-Франціско, 26 червня 1945 р.).

Статут Організації Об'єднаних Націй (Сан-Франціско, 26 червня 1945 р.). Статут Міжнародного суду ООН (Сан-Франціско, 26 червня 1945 р.).

Конвенція про попередження геноциду та покарання за нього (Нью-Йорк, 9 грудня 1948 р.). Загальна декларація прав людини (Нью-Йорк, 10 грудня 1948 р.). Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (16 грудня 1966 р.). Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (16 грудня 1966 р.). Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (10 грудня 1984 р.).

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН про видачу і покарання військових злочинців (Нью-Йорк, 13 лютого 1946 р.). Резолюція Генеральної Асамблеї ООН про видачу злочинців війни та зрадників (Нью-Йорк, 31 жовтня 1947 р.). Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства (Нью-Йорк, 26 листопада 1968 р.).

Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (Женева, 12 серпня 1949 р.). Декларація про захист жінок та дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів (14 грудня 1974 р.).

Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (5 грудня 1994 р.).

Використання джерел історії держави і права України, зарубіжних країн Новітнього часу в наукових дослідженнях з історії міжнародного права доби Новітньої історії.

Джерела дослідження історії міжнародно-правових учень періоду Новітньої історії: пошук, джерелознавча критика, використання

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Загальна частина: теорія джерелознавства історії міжнародного права												
Тема 1. Джерелознавство історії міжнародного права як галузь науки та навчальна дисципліна	9	1	0			8	5	1	0			4
Тема 2. Структура джерелознавства історії міжнародного права	10	1	1			8	10	0	0			10
Тема 3. Поняття	10	1	1			8	10	0	0			10

джерел історії міжнародного права												
Тема 4. Класифікація історико-правових джерел	10	1	1			8	10	0	0			10
Тема 5. Методика пошуку, опрацювання і використання джерел історії міжнародного права	10	1	1			8	11	1	0			10
Разом за розділом 1	49	5	4			40	46	2	0			44
Розділ 2. Спеціальна частина: виявлення, джерелознавча критика та використання джерел з історії міжнародного права та історії міжнародно-правової думки.												
Тема 6. Джерела дослідження процесів становлення та розвитку міжнародного права у стародавню добу: виявлення, опрацювання та використання.	10	1	1			8	10	0	0			10
Тема 7. Джерела дослідження середньовічного міжнародного права: особливості пошукової роботи, джерелознавчої критики та використання	10	1	1			8	12	1	1			10
Тема 8. Пошук та джерелознавча критика джерел дослідження міжнародного права періоду Нової історії	10	1	1			8	12	1	1			10
Тема 9. Джерела дослідження міжнародного права періоду	11	2	1			8	10	0	0			10

Новітньої історії: особливості пошукової роботи, джерелознавчої критики та використання												
Разом за розділом 2	41	5	4			32	44	2	2			40
Усього годин	90	10	8			72	90	4	2			84

4. Теми семінарських занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття джерелознавства історії міжнародного права та його структура. Поняття джерел історії міжнародного права. Їхня класифікація	2
2	Методика пошуку, опрацювання і використання джерел історії міжнародного права	2
3	Джерела дослідження процесів становлення та розвитку міжнародного права у стародавню добу та період середньовіччя: виявлення, опрацювання та використання.	2
4	Джерела дослідження процесів становлення та розвитку міжнародного права у період Нової та Новітньої історії: виявлення, опрацювання та використання.	2
Разом		8

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Джерела дослідження процесів становлення та розвитку міжнародного права: виявлення, опрацювання та використання.	2
Разом		2

5. Самостійна робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин

1	Опрацювання навчальної літератури. Тема 1: Джерелознавство історії міжнародного права як галузь науки та навчальна дисципліна.	8/4
2	Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів. Тема 2: Структура джерелознавства історії міжнародного права	8/10
3	Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів. Тема 3: Поняття джерел історії міжнародного права	8/10
4	Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів. Тема 4: Класифікація історико-правових джерел	8/10
5	Опрацювання навчальної літератури, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів. Тема 5: Методика пошуку, опрацювання і використання джерел історії міжнародного права	8/10
6	Опрацювання навчальної літератури, робота над пам'ятками права, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів. Тема 6: Джерела дослідження процесів становлення та розвитку міжнародного права у стародавню добу: виявлення, опрацювання та використання.	8/10
7	Опрацювання навчальної літератури, робота над пам'ятками права, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів. Тема 7: Джерела дослідження середньовічного міжнародного права: особливості пошукової роботи, джерелознавчої критики та використання	8/10
8	Опрацювання навчальної літератури, робота над пам'ятками права, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів. Тема 8: Пошук та джерелознавча критика джерел дослідження міжнародного права періоду Нової історії	8/10
9	Опрацювання навчальної літератури, робота над пам'ятками права, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів. Тема 9: Джерела дослідження міжнародного права періоду Новітньої історії: особливості пошукової роботи, джерелознавчої критики та використання	8/10

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання є видом позааудиторної самостійної роботи аспіранта навчального чи навчально-дослідницького характеру. Така робота аспірантів спрямована здебільшого на поглиблене вивчення дисципліни. Виконуючи її вони мають вдосконалювати навички роботи з джерелами і науковими публікаціями, методичною літературою, проводити пошук у мережі Інтернет, здійснювати теоретичне дослідження, грамотно оформлювати роботу. Аспіранти здійснюють виконання завдань напівалгоритмічної дослідної моделі (усвідомлення проблеми, яка буде досліджуватись, аналітична обробка наукових джерел, визначення шляхів реалізації дослідної проблеми). Результатом такого дослідження може бути аналітичний огляд, реферат, презентація, усне повідомлення, контрольна робота.

Завдання може бути обране аспірантом як з власної ініціативи, так і на вимогу викладача для відпрацювання пропущеного заняття або у випадку неналежної підготовки до семінару.

Орієнтовний перелік тем:

1. Предмет, завдання та функції джерелознавства історії міжнародного права. Місце джерелознавства історії міжнародного права у системі міжнародно-правової науки, зв'язок з іншими юридичними дисциплінами.
2. Методологія джерелознавства історії міжнародного права.
3. Термінологія джерелознавства історії міжнародного права.
4. Становлення та розвиток міжнародного права та формування джерельної бази міжнародно-правової науки.
5. Поняття структури джерелознавства історії міжнародного права. Базові компоненти джерелознавства історії міжнародного права.
6. Роль та місце спеціальних історичних дисциплін (палеографії, епіграфіки, історичної хронології, історичної картографії, символіки та емблематики, геральдики, нумізматики, боністики, сфрагістики, фалеристики та ін.) у структурі джерелознавства історії міжнародного права. Використання даних археології.
7. Дефініції історичного та історико-правового джерела, джерела історії міжнародного права. Історико-правові джерела та джерела міжнародного права: спільне та особливе. Поняття пам'ятки міжнародного права.
8. Основні етапи існування історико-правового джерела.
9. Об'єктивна та суб'єктивна природа історико-правового джерела.

10. Поняття інформації. Джерельна інформація. Види джерельної інформації.
11. Джерельна база історичних досліджень міжнародного права.
12. Поняття класифікації історико-правових джерел. Завдання та значення класифікації. Класифікаційні ознаки та критерії класифікації історико-правових джерел.
13. Основні моделі (схеми) класифікації джерел історичного дослідження міжнародного права. Особливості класифікації писемних джерел з історії міжнародного права.
14. Специфіка класифікації джерел з історії міжнародно-правових учень.
15. Поняття методики історико-правового джерелознавства. Етапи роботи з джерелами історико-правового (міжнародно-правового) дослідження.
16. Основні місця зберігання історико-правових джерел в Україні та зарубіжних країнах. Бібліотеки. Архіви. Музейні фонди. Історико-правові джерела у мережі Інтернет.
17. Методика пошуку та виявлення джерел. Особливості роботи з джерелами історії міжнародного права у бібліотеках, архівосховищах та музейних фондах.
18. Дослідження джерел історії міжнародного права. Джерелознавча критика. Атрибуція історико-правового джерела. Тлумачення (інтерпретація) тексту. Внутрішня критика (змістовний аналіз). Проблема автентичності історико-правового джерела. Оцінка його повноти та інформаційної новизни. Перехід до аналітичної та синтетичної критики як початку наукового використання досліджених джерел.
19. Джерела дослідження процесів становлення та розвитку міжнародного права у стародавню добу: виявлення, опрацювання та використання.
20. Джерела дослідження середньовічного міжнародного права: особливості пошукової роботи, джерелознавчої критики та використання.
21. Пошук та джерелознавча критика джерел дослідження міжнародного права періоду Нової історії.
22. Джерела дослідження міжнародного права періоду Новітньої історії: особливості пошукової роботи, джерелознавчої критики та використання.
23. Використання джерел історії держави і права України, зарубіжних країн у наукових дослідженнях з історії міжнародного права.
24. Джерела дослідження історії міжнародно-правових учень: пошук, джерелознавча критика, використання.

При оцінюванні виконаних завдань враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення існуючим нормам, якість підсумкової доповіді. Виконання даного виду роботи аспіранта може бути оцінене від 1 до 5 балів.

7. Методи навчання

Метод навчання – взаємопов'язана діяльність викладача та студента, спрямована на засвоєння студентами системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток. Метод навчання є способом керівництва пізнавальною діяльністю студентів, що має виконувати три функції: навчальну, виховну і розвивальну.

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний. Студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в "готовому" вигляді. Студенти сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в межах репродуктивного (відтворюючого) мислення. Цей метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.

Репродуктивний метод. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Організовується діяльність студентів за кількарізним відтворенням засвоєваних знань. Для цього використовуються різноманітні вправи, практичні завдання, програмований контроль, різні форми самоконтролю. Застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом (який передуює репродуктивному). Разом вони сприяють формуванню знань, навичок і вмінь у студентів, формують основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, перенесення, класифікація).

Метод проблемного викладу. Науково-педагогічний працівник до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Показує спосіб вирішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. Студенти стають свідками й співучасниками наукового пошуку. Студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки науково-педагогічного працівника.

Частково-пошуковий, або евристичний, метод. Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення здобуває продуктивний характер. Процес мислення поетапно направляється й контролюється педагогом або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах і колоквиумах.

Дослідницький метод. Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студентів. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри й виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які

виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес розв'язання завдання). У цьому методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності. Навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження.

Дискусійні методи. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції. Дискусійні методи виступають як засіб не тільки навчання, але й виховання.

Ділова гра як метод активного навчання. Одним з найбільш ефективних активних методів навчання є ділова гра. Метод розкриває особистісний потенціал студента: кожен учасник може діагностувати свої можливості, а також у спільній діяльності з іншими учасниками. Позитивними факторами в застосуванні ділових ігор є активізація мислення студентів, підвищення самостійності майбутнього фахівця, наближення навчання до професійної діяльності, підготовка студента до професійної практичної діяльності; висока мотивація, емоційна насиченість процесу навчання.

Метод моделювання. Моделювання педагогічних ситуацій - це створення таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами і взаємовідносини між учасниками діяльності складаються не природно, а організовані спеціально під керівництвом викладача, тобто штучно.

8. Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (розділу, теми). З цією метою в навчальних посібниках для кожної теми (розділу), а також у методичних розробках для семінарських занять передбачаються питання для самоконтролю.

Кафедральний контроль проводиться з метою оцінки рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюється у вигляді вхідного, поточного, рубіжного та семестрового контролю.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний, поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечувальною дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквиуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Конкретні форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються програмою навчальної дисципліни. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до відома студентів своєчасно. Формою поточного контролю є ректорські контрольні роботи. Результати оцінювання ректорських контрольних робіт можуть зараховуватися як результати виконання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Семестровий залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами лекційного матеріалу, а також виконаних ними визначених видів роботи на семінарських заняттях. Семестровий залік передбачає обов'язкову присутність студентів та написання ними залікової роботи у вигляді відповідей на тестові запитання. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні заліку з навчальної дисципліни, складає 40.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни та балів, набраних при складанні семестрового заліку.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, становить 100.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Мінімальна сума балів для допуску до екзамену – 10.

Кількість балів за екзамен/залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 10 балів.

Індивідуальне завдання – 10 балів

Поточний контроль						Індивідуальне завдання	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамени /залик	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	TN					
$\sum 40$						10	10	60	40	100

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – 1-5 балів.

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;

- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;

- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце замінки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних/залікових робіт.

Контрольні та екзаменаційні (залікові) роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, екзаменаційна/залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожен правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	
70-89	добре	

50-69	задовільно	зараховано
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Історичне джерелознавство: Підручник / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, Б.І. Корольов та ін. Київ: Либідь, 2002. 488 с.
2. Гавриленко О.А. Сироїд Т.Л., Новікова Л. В. Історія міжнародного права : хрестоматія-практикум для студентів напряму підготовки 6.030202 – «Міжнародне право». Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 604 с.

Допоміжна література:

1. Антологія української юридичної думки. В 10 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Т. 8: Міжнародне право. / Упорядники: В. Н. Денисов, К. О. Савчук; відп. редактор В. Н. Денисов. Київ: Видавничий Дім «Юридична книга», 2004. 568 с.
2. Архівознавство : підручник для студентів вищих навчальних закладів України / Я. С. Калакура, Г. В. Боряк, Л. А. Дубровіна та ін. редкол. : Я. С. Калакура (гол. рел.), В. П. Ляхоцький, Г. В. Боряк та ін. Київ, 1998. 316 с.
3. Богдашина О.М. Джерелознавство історії України: питання теорії, методики, історії : навчально-методичний посібник. Харків: Сага, 2010. 214 с.
4. Бостан С.К., Бостан Л.М. Женевський «комітет п'яти» і його роль у становленні міжнародного гуманітарного права. *Сила права і право сили: історичний вимір та сучасне бачення проблеми: матеріали XXXII Міжнародної історико-правової конференції (28-31 травня 2015 року, м. Полтава)*. Київ; Полтава: ПУЕТ, 2015. С. 42-50.
5. Буткевич О.В. Міжнародне право Середніх віків: Монографія. Київ: Видавництво гуманітарної літератури, 2008. 672 с.
6. Буткевич О.В. Міжнародне право Стародавнього Світу: Монографія. Київ: Україна, 2004. – 864 с.
7. Буткевич О.В. Міжнародне право. Основи теорії. Київ: Либідь, 2003. – 606 с.
8. Буткевич О.В. Теоретичні аспекти походження і становлення міжнародного права. Київ: Україна, 2003. 800 с.
9. Воронов В. І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського університету, 2003. 336 с
10. Гавриленко О.А. Античне міжнародне право в контексті міждержавних відносин у Північному Причорномор'ї (кінець VII ст. до н.е. – VI ст. н.е.). *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2015. № 1144. Т. 2: Міжнародне право. С. 6-9.

11.Гавриленко О.А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права (кінець VII ст. до н.е. – перша половина VI ст. н.е.). Монографія. Харків: Парус, 2006. 352 с.

12.Гавриленко О.А., Реньов Є.В. Становлення та розвиток передумов міжнародно-правового захисту вразливих груп населення: історико-юридичний дискурс. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 76. Ч. 2. С. 202-211.

13.Гавриленко О.А., Сироїд Т.Л. Історія міжнародного права: стародавня доба: навчальний посібник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 232 с.

14.Гавриленко О.А., Сироїд Т.Л. Становлення міжнародно-правових основ забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки в другій половині XIX – на початку XX ст. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2021. Вип. 31. С. 99-107.

15.Гавриленко О.А., Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Становлення передумов формування законів і звичаїв війни в стародавню епоху: класичні та сучасні підходи до вирішення проблеми. *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph*. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. P. 164-204.

16.Гавриленко О.А. Статут Будви – маловідома пам'ятка міського права середньовічної Європи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 9-15.

17.Гавриленко О.А. Статут Котора – пам'ятка середньовічного міського права на теренах Чорногорії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2022. Вип. 72. Ч. 1. С. 18-23.

18.Гавриленко О.А. Формування підґрунтя принципу мирного вирішення міжнародних спорів у стародавній час та добу середньовіччя. *Український часопис міжнародного права*. 2015. № 2. С. 59-64.

19.Гавриленко О.А., Сівальньов О.М., Цибулькін В.В. Генуезька спадщина на теренах України: етнодержавознавчий вимір. Харків: Точка, 2017. 250 с.

20.Денисенко В.В. Ксенія і проксенія: співвідношення союзів приватної і публічної гостинності у міжполісних відносинах Стародавньої Греції. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 5. С. 21-24.

21.Денисенко В.В. Право війни у Стародавньому Римі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 20-23.

22.Денисенко В.В. Правовий інститут гостинності в Стародавньому Римі. *Тиждень науки 2014. Збірник тез доповідей щорічної науково-практичної конференції серед викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів і аспірантів ЗНТУ, Запоріжжя, 14-18 квітня 2014 р. Т.5.* / ред. Ю.М. Внуков та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2014. С. 133-135.

23.Денисенко В.В. Проксенія: історія становлення і розвитку консульського права. *Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного Університету. Серія Юриспруденція*. 2015. № 17. С. 18-21.

24.Денисенко В.В. Регламентация правового статусу іноземців у Стародавньому Римі. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 128-137.

25.Джерелознавство історії України : довідник : навч. посіб. для студ. вузів / Я. Є. Боровський, М. Я. Варшавчик, І. Н. Войцехівська та ін. К. : [Б. в.], 1998. 212 с.

26.Дмитрієв А.І. Вестфальський мир 1648 року і сучасне міжнародне право. Київ: Інститут держави і права, 2001. 426 с.

27.Дмитрієв А.І. Методологія періодизації історії міжнародного права. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 4. С. 195-200.

28.Задорожній О. В. Особливості розвитку науки міжнародного права після 1945 р. *Історія міжнародного права: монографія* / А.І. Дмитрієв, Ю.А. Дмитрієва, О.В. Задорожній; гол. ред. Л.В. Губерський. Київ: Промені, 2008. С. 341-347.

29.Задорожній О.В. Генеза міжнародної правосуб'єктності України: монографія. Київ: К.І.С., 2014. 688 с.

30.Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.М. Литвин (голов. ред.) та ін. Київ: Вища школа, 2002. 430с.

31.Конончук І. Джерелознавство : навчально-методичний посібник. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 88 с.

32.Макарчук С. Писемні джерела з історії України. Курс лекцій. Львів : Світ», 1999. 352 с.

33.Перепьолкін С. М. Виникнення міжнародних митних відносин. *Вісник Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ*. 2013. № 2 (66). С. 77–83.

34.Перепьолкін С. М. Історія міжнародного митного права: з 1891 р. дотепер. *Evropský politický a právní diskurz*. 2015. № 2. V. 2. С. 28–33.

35.Перепьолкін С. М.Історія міжнародного митного права: від давніх віків до 1891 р. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2015. №1 (14). С. 43–49.

36.Ромінський Є.В. «Мир стоїть до раті, а рать до миру»: про деякі особливості давньоруських міжнародних та міжкнязівських договорів // Державний суверенітет, національна безпека і світовий правопорядок в історико-правовому вимірі: матеріали XXXI Міжнародної історико-правової конференції, 27-30 листопада 2014 р., м. Берегове / ред. колегія : І.Б. Усенко (голова), Я.В. Лазур (заст. голови), А.В. Макарчук (відп. секретар), К.А. Губар, О.О. Малишев, Є.В. Ромінський, В.Є Кириченко, Н.М. Крестовська, І.В. Музика, О.Н. Ярмиш. Київ; Ужгород: Говерла, 2014. С. 262-267.

37.Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право. 2020. 648 с.

38.Сироїд Т.Л. Міжнародні стандарти в галузі забезпечення права на здоров'я та практика їхнього застосування: навчальний посібник. Харків: Право, 2021. 166 с.

39. Суверенітет України і міжнародне право / [Денисов В. Н., Євінгов В. І., Акуленко В. І. та ін.]; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького та ін.; [Відп. ред. В. Н. Денисов, В. І. Євінгов]. Київ: Манускрипт, 1995. 358 с.

40. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії: монографія. Харків: Право, 2014. 512 с.

41. Терела Г. В. Статут Міжнародної організації праці як складова Версальського мирного договору. Сила права і право сили: історичний вимір та сучасне бачення проблеми : матеріали XXXII Міжнародної історико-правової конференції (28-31 травня 2015 р., м. Полтава) / ред. колегія : І.Б. Усенко (голова), Є.В. Ромінський (відп. секретар). Київ; Полтава: ПУЕТ, 2015. С. 259-262.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. [Історія міжнародного права — Бібліотека НЮУ ім. Ярослава Мудрого \(nlu.edu.ua\)](http://nlu.edu.ua)
2. [InternationalLaw.pdf \(heinonline.org\)](http://heinonline.org)
3. [History of International Law Title Listing \(heinonline.org\)](http://heinonline.org)
4. [International law, a treatise : Oppenheim, L. \(Lassa\), 1858-1919 : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive](http://www.archive.org/details/international-law-a-treatise-oppenheim-l-lassa-1858-1919)
5. [The Project Gutenberg eBook of International Law Vol. I, by Oppenheim, Lassa](http://www.gutenberg.org/ebooks/20000)
6. [International Law. A Treatise. Volume 2 \(of 2\) by L. Oppenheim - Free Ebook \(gutenberg.org\)](http://www.gutenberg.org/ebooks/20000)
7. [International Law and History \(cambridge.org\)](http://www.cambridge.org)
8. [3.1. Історія становлення й розвитку міжнародного гуманітарного права. Теоретична частина - Bing video](https://www.bing.com/videos/search?q=3.1.+История+становления+и+развития+международного+гуманитарного+права.&FORM=VBRP)